

การวิเคราะห์การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน
กรณีศึกษา การส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการในประเทศไทย
An Analysis of the Promotion and Development of the Quality of Life of Persons
with Disabilities Based on the Principles of Sustainable Development
Case Study Promoting Employment Opportunities and Job Placement for Persons
with Disabilities in Thailand

มนฤดี สีสุข¹ จตุพร บานชื่น²
Monrudee Seesuk, Jatuporn Banchuen

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการตามมาตรฐานสากล 2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กฎหมาย มาตรการ นโยบาย และแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนดำเนินงานด้านการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการในประเทศไทยตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร รวบรวม และวิเคราะห์ ข้อมูล และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ

ผลการวิจัยพบว่า 1) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ ได้แก่ เป้าหมายการพัฒนาที่ 1,4,8,10,11,16 และ 17 2) ประเทศไทยมีการดำเนินงานทางกฎหมาย มาตรการ นโยบาย และแผนงาน ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการที่ค่อนข้างสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีการกำหนดสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสำหรับคนพิการ รวมถึงมาตรการส่งเสริมการมีงานทำของคนพิการและการคุ้มครองลูกจ้างคนพิการ 3) ข้อเสนอแนะการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ ได้แก่ การพัฒนาประสิทธิภาพทางกฎหมาย การเสริมพลังอำนาจคนพิการ การสร้างสภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะที่เหมาะสมกับคนพิการ การสร้างระบบฐานข้อมูลกลาง การเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในประเทศไทย

คำสำคัญ (Keywords) : การส่งเสริมโอกาสการมีงานทำ; การจ้างงานคนพิการ; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Received: 2025-10-25 Revised: 2025-11-29 Accepted: 2025-12-03

¹ นิสิตสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Student Master of Arts Social Development and Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University. Email: Monrudee.se@Ku.th

² อาจารย์ที่ปรึกษาสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Advisor Master of Arts Social Development and Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University. Email: jatuku@hotmail.com

Abstract

This research article aimed to 1) examine the principles of sustainable development related to promoting employment opportunities and the hiring of persons with disabilities in accordance with international standards; 2) study and analyze the laws, measures, policies, and programs governing the promotion of employment opportunities and the hiring of persons with disabilities in Thailand in alignment with sustainable development principles; and 3) propose policy recommendations and practical guidelines to enhance employment opportunities and the hiring of persons with disabilities in support of achieving the Sustainable Development Goals (SDGs). It was qualitative research, using documentary research methods. Data were collected and analyzed through content analysis and comparative analysis.

The findings indicate that 1) several Sustainable Development Goals specifically Goals 1, 4, 8, 10, 11, 16, and 17 are directly relevant to the promotion of employment opportunities and the hiring of persons with disabilities. 2) Thailand has implemented a range of laws, measures, policies, and programs that are generally aligned with these goals, including the provision of rights and welfare for persons with disabilities and measures designed to support their employment and protect disabled workers. 3) The study further recommends strengthening legal mechanisms, empowering persons with disabilities, improving environments and public services, developing an integrated national database, fostering positive societal attitudes toward persons with disabilities, and enhancing the participation of relevant networks in promoting and advancing the quality of life of persons with disabilities.

Keywords: Promotion of Employment Opportunities; Employment for Persons with Disabilities; Sustainable Development

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทย เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และร่วมลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. 2030 (SDGs) เมื่อปี ค.ศ. 2015 และลงนามในกรอบความร่วมมือว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (UNSDCF) ในปีค.ศ. 2022 โดยประเทศไทย ได้มีการนำหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศโดยมีการจัดทำกฎหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 และแผน 3 ระดับ โดยเฉพาะแผนการดำเนินงานสำคัญที่ครอบคลุมถึงการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (องค์การสหประชาชาติ, ม.ป.ป)

จากสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทยปัจจุบันของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พบว่า ประเทศไทยมีคนพิการ ทั้งหมด 2,211,105 คน คิดเป็น 35 % ของประชากรทั้งหมด แยกเป็น

เพศชาย จำนวน 1,137,552 คน และเพศหญิง 1,073,553 คน โดยสามารถจำแนกประเภทความพิการตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

ตารางที่ 1 ประเภทความพิการตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ประเภทความพิการ	จำนวน (คน)	คิดเป็น (ร้อยละ)
ความพิการทางการมองเห็น	171,072	7.74
ความพิการทางการได้ยินและการสื่อความหมาย	426,235	19.28
ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย	1,142,804	51.68
ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม	164,089	7.42
ความพิการทางสติปัญญา	145,077	6.56
ความพิการทางการเรียนรู้	17,450	0.79
ความพิการทางออทิสติก	26,559	1.20
พิการมากกว่า 1 ประเภท (พิการซ้ำซ้อน)	117,819	5.33

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ข้อมูล ณ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2568)

จากจำนวนคนพิการและการจำแนกประเภทความพิการข้างต้น พบว่า มีคนพิการที่อยู่ในแต่ละช่วงวัย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ความพิการแบ่งตามช่วงอายุ

ช่วงวัย	จำนวน (คน)	คิดเป็น (ร้อยละ)
วัยแรกเกิด (0 – 6 ปี)	13,082	0.59
วัยเด็ก (ตั้งแต่ 6 – 15 ปี)	69,653	3.15
วัยแรงงาน (ตั้งแต่ 16 – 59 ปี)	811,350	36.69
วัยผู้สูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป)	1,317,020	51.56

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ข้อมูล ณ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2568)

ทั้งนี้จากการแบ่งช่วงอายุของคนพิการ พบว่า มีคนพิการที่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน จำนวน 811,350 คน โดยมีคนพิการที่ประสงค์ให้ข้อมูลด้านอาชีพ จำนวน 808,423 คน ซึ่งมีคนพิการที่ประกอบอาชีพและมีรายได้จากการทำงาน จำนวน 195,434 คน และไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 395,252 คน และมีความพิการขั้นรุนแรงจนไม่สามารถประกอบอาชีพ จำนวน 217,737 คน จากข้อมูลคนพิการที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากความพิการและความบกพร่องทางด้านร่างกาย จิตใจ ประสาทสัมผัส และสติปัญญา ซึ่งเป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมทางสังคม การเข้าถึงสิทธิและโอกาสต่างๆ รวมถึงการได้รับบริการขั้นพื้นฐาน และการถูกเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรม ส่งผลทำให้บุคคลเหล่านี้ถูกแบ่งแยกออกไปจากสังคมปกติ อีกทั้งเจตคติทางสังคมที่มองว่าคนพิการเป็นภาระ หรือบุคคลที่อยู่ในสภาวะพึ่งพิง ต้องได้รับการดูแล หรือสงเคราะห์ ส่งผลทำให้คนพิการไม่ได้รับการยอมรับทางสังคม และการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปในสังคม โดยปัญหาดังกล่าวถือเป็นประเด็นสำคัญที่มีความท้าทายต่อการพัฒนาทุกระดับ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2568)

ดังนั้น การศึกษาการวิเคราะห์การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีสึกษา การส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการในประเทศไทย จึงเป็นการศึกษาการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ ทั้งด้านกฎหมาย มาตรการ

นโยบาย และแผนงานที่สำคัญของประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงาน ความท้าทายและปัญหาอุปสรรค เพื่อเป็นแนวทางและข้อเสนอแนะให้ประเทศไทยดำเนินการขับเคลื่อนการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนและสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในปี ค.ศ. 2030 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการตามมาตรฐานสากล
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กฎหมาย มาตรการ นโยบาย และแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการในประเทศไทยตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษา การส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการในประเทศไทย มีรูปแบบการวิจัยเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์จากเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ กฎหมาย มาตรการ นโยบาย และแผนงานที่สำคัญของหน่วยงาน รวมถึงเอกสารทางวิชาการ หนังสือ และบทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายงานจากหน่วยงานภาครัฐ เอกสาร ขัอดกลอง และกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น หลักการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และกรอบความร่วมมือว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (UNSDCF) ข้อมูลสถิติทางการ เช่น ฐานข้อมูลจำนวนและประเภทคนพิการจากกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เป็นต้น

1.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา เริ่มตั้งแต่ เดือนมกราคม ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2568

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการศึกษาวรรณกรรม และการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การรวบรวมเอกสาร กฎหมาย นโยบาย และแผนงานที่สำคัญ รวมถึงรายงานสถานการณ์ด้านคนพิการ และผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ

3.2 การจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามหัวข้อ เช่น สิทธิมนุษยชน นโยบายด้านคนพิการ มาตรการด้านแรงงาน และกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน

3.3 การตรวจสอบความครบถ้วนและความน่าเชื่อถือของเอกสาร ก่อนนำเข้าสู่การวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 การคัดเลือกและจัดหมวดหมู่ข้อมูล ตามประเด็นหลัก อาทิ สิทธิทางสังคมเศรษฐกิจ และการจ้างงาน

4.2 การวิเคราะห์รายประเด็น เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องหรือความแตกต่างระหว่างกฎหมาย มาตรการ นโยบาย และแผนการดำเนินงานที่สำคัญในการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ กับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

4.3 การสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปเป็นข้อค้นพบและข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับหลักการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ มาตรฐานสากล กฎหมาย มาตรการ นโยบาย และแผนงานที่สำคัญ โดยมุ่งที่ศึกษาความสอดคล้องและความแตกต่างที่เป็นความท้าทายและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการในประเทศไทย ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

1. จากการศึกษาและวิเคราะห์ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) พบความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ ทั้งหมด 7 เป้าหมาย ดังต่อไปนี้ ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2563)

1.1 เป้าหมายที่ 1 การขจัดความยากจนให้แก่กลุ่มเปราะบาง รวมถึงคนพิการ ในทุกมิติ โดยเฉพาะมิติทางเศรษฐกิจที่ต้องมุ่งให้กลุ่มเปราะบางมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจและบริการขั้นพื้นฐาน สามารถมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต รวมถึงมีระบบความคุ้มครองทางสังคม เพื่อให้ประชาชน หรือกลุ่มเปราะบางมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี

1.2 เป้าหมายที่ 4 การสร้างโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพและมีความครอบคลุมกับกลุ่มเปราะบาง รวมถึงคนพิการ ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาในทุกระดับ การจัดหลักสูตรการศึกษาที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพสำหรับคนพิการ การสนับสนุนอุปกรณ์ สื่อบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลือต่างๆ ทางการศึกษาสำหรับคนพิการตามความจำเป็นและเหมาะสม ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตของคนพิการและการจัดการเลือกปฏิบัติทางการศึกษาต่อคนพิการ เพื่อเตรียมความพร้อมให้คนพิการมีองค์ความรู้ ทักษะและศักยภาพที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้อย่างเต็มที่

1.3 เป้าหมายที่ 8 การส่งเสริมให้คนพิการได้รับโอกาสในการทำงานอย่างเท่าเทียม โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติจากการจ้างงาน ซึ่งมุ่งเน้นให้คนพิการมีงานทำหรืออาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มั่นคง ปลอดภัย และสามารถใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานสำหรับคนพิการ รวมถึงการมีรายได้ที่เป็นธรรมและได้รับการยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเปิดโอกาสให้คนพิการเข้าสู่ตลาดแรงงานในการเป็นกำลังแรงงานที่มีคุณภาพ ทำให้คนพิการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และเสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีความยั่งยืน

1.4 เป้าหมายที่ 10 การส่งเสริมให้คนพิการมีงานทำ โดยกำหนดกฎหมาย มาตรการ และนโยบายในการสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐและนายจ้าง หรือสถานประกอบการ ดำเนินการจ้างงานคนพิการ และการจัดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ เพื่อเปิดโอกาสให้คนพิการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคม ลดภาวะการพึ่งพิง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ

1.5 เป้าหมายที่ 11 การสร้างเมืองและสังคมที่มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความเหมาะสมซึ่งเอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนพิการ โดยพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการขนส่งคมนาคม บริการสาธารณะ อาคารและสถานที่สาธารณะมีการออกแบบตามหลัก Universal Design ให้มีความครอบคลุมและเหมาะสมต่อคนพิการ ซึ่งเป็นการจัดอุปสรรคหรือข้อจำกัดทางกายภาพในการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ

1.6 เป้าหมายที่ 16 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนพิการ ในทุกระบวนการ ตั้งแต่ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ไปจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกันในการออกแบบนโยบายและการสะท้อนสภาพปัญหาต่างๆ ตามความต้องการของคนพิการอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ ทั้งนี้รวมถึงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การเรียกร้องต่อการถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ทั้งในรูปแบบของกฎหมาย มาตรการ นโยบาย และการกระทำใดๆ ที่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ เพื่อเป็นการส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการมุ่งจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

1.7 เป้าหมายที่ 17 การสร้างระบบฐานข้อมูลที่มีคุณภาพ มีความเที่ยงตรง ถูกต้อง และมีความน่าเชื่อถือ โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งในภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนดำเนินงานด้านการพัฒนาประเทศร่วมกัน

2. การขับเคลื่อนการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในประเทศไทย จากการวิเคราะห์กฎหมาย มาตรการ นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยเฉพาะการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ พบว่า มีรายละเอียดและสาระสำคัญดังต่อไปนี้

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2564 มีสาระสำคัญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข และการศึกษาอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้คนพิการย่อมมีสิทธิในการเข้าถึงนโยบาย มาตรการ ความช่วยเหลือ การส่งเสริม และสนับสนุนของรัฐตามกฎหมาย ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ โดยคนพิการมีสิทธิได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสม เพื่อให้คนพิการสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระ ตลอดจนการมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนต่อไป (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2564)

2.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 และกฎกระทรวง/ระเบียบคณะกรรมการฯ ที่เกี่ยวข้อง มีสาระสำคัญในการกำหนดสิทธิประโยชน์ของคนพิการ เพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการสังคม ความช่วยเหลือ และการคุ้มครองทางสังคม รวมถึงบริการต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะด้านสังคมและอาชีพ คนพิการมีสิทธิได้รับการจัดหางาน การบรรจุนาน และการพัฒนาและฟื้นฟูศักยภาพทางด้านทักษะอาชีพ รวมถึงการช่วยเหลือ

สนับสนุน สงเคราะห์และการคุ้มครองแรงงานตามกฎหมาย โดยลูกจ้างคนพิการต้องได้รับการจัดสวัสดิการสังคม สิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการสร้างหลักประกันทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม ตลอดจนการคุ้มครองในการทำงานให้มีความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน (ประกาศกระทรวงแรงงาน, 2555)

นอกจากนี้การส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ โดยกฎหมายกำหนดให้คนพิการเข้าถึงสิทธิการมีงานทำ และได้รับการจ้างงานจากสถานประกอบการและหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งนายจ้างหรือสถานประกอบการและหน่วยงานภาครัฐต้องจ้างงานคนพิการในอัตรา 1:100 (มาตรา 33) และ/หรือสถานประกอบการต้องนำส่งเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ซึ่งจะถูกนำไปใช้ในการดำเนินงานจัดสวัสดิการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (มาตรา 34) อาทิ การให้บริการกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพอิสระสำหรับคนพิการ และ/หรือให้นายจ้างหรือสถานประกอบการและหน่วยงานภาครัฐดำเนินการให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายหรือบริการ จ้างเหมาช่วงงาน ฝึกงาน และการช่วยเหลืออื่น ๆ แก่คนพิการและผู้ดูแลคนพิการ (มาตรา 35) เพื่อให้คนพิการมีอาชีพ มีรายได้ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่งผลให้คนพิการมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต (พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ฉบับที่ 2, 2556)

2.3 พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 4) กำหนดสิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน โดยให้ความคุ้มครอง และความช่วยเหลือแก่แรงงานและประชาชน ซึ่งครอบคลุมใน 7 กรณี ได้แก่ กรณีเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุ กรณีทุพพลภาพ กรณีเสียชีวิต กรณีคลอดบุตร กรณีชราภาพ และกรณีการว่างงาน รวมถึงการให้ความสงเคราะห์แก่ครอบครัวของผู้ประกันตน ทั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ โดยเป็นหลักประกันทางสังคมและความมั่นคงทางอาชีพแก่ลูกจ้างที่มีความพิการ เพื่อลดความเสี่ยงของลูกจ้าง ทั้งด้านการทำงานที่ต่อเนื่อง ด้านสุขภาพและค่าใช้จ่ายการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ และด้านการว่างงาน ซึ่งเป็นการยกระดับจ้างงานคนพิการไปสู่ความเท่าเทียมและก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป (พระราชบัญญัติประกันสังคม ฉบับที่ 4, 2558)

2.4 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 4) และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2556 (ฉบับที่ 2) และสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566 -2567) (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2568) มีสาระสำคัญในการจัดระบบการศึกษาสำหรับคนพิการที่มีลักษณะเฉพาะในรูปแบบที่มีความเหมาะสมและการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ รวมถึงการให้สิทธิการเข้าถึงเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลือทางการศึกษา เพื่อให้คนพิการได้รับการบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษอย่างทั่วถึงทุกระบบและทุกระดับการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งนี้มีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนโอกาสการมีงานทำของคนพิการ โดยเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านองค์ความรู้และทักษะความสามารถที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและการประกอบอาชีพของคนพิการต่อไป

2.5 แผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 มีสาระสำคัญในการพัฒนาเชิงนโยบายการขับเคลื่อนการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในมิติต่างๆ ประกอบด้วย มิติการเสริมพลังคนพิการและองค์กรด้านคนพิการให้มีศักยภาพและความเข้มแข็ง มิติการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ การจัดการเลือกปฏิบัติ มิติการเสริมสร้างความเข้าใจและเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการและความพิการ มิติการสร้างสภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จริง และมิติการ

ส่งเสริมการบูรณาการเครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์สวัสดิการ และการบริการขั้นพื้นฐานที่มีความจำเป็นอย่างครอบคลุม ทั้งนี้มีส่วนในการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ผ่านรูปแบบจัดสวัสดิการสังคม 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านสังคมและอาชีพ และด้านบริการสังคม เพื่อเปิดโอกาสให้คนพิการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจให้เกิดความยั่งยืนต่อไป (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2561)

2.6 แผนพัฒนาการดูแลสุขภาพคนพิการ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564) มีสาระสำคัญในการพัฒนาเชิงนโยบายการขับเคลื่อนระบบการดูแลสุขภาพคนพิการ โดยมุ่งเน้นให้เกิดระบบการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ รวมถึงการจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการที่เหมาะสมสำหรับการดำรงชีวิตของคนพิการ เพื่อเป็นมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ เต็มศักยภาพ ด้วยการบูรณาการดำเนินงานกับทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนแผนฯ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการดูแลสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพและสังคม ด้านเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก และการสื่อสาร รวมถึงด้านฐานข้อมูลความพิการ โดยมีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ ในด้านการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งนำไปสู่การมีอาชีพและการมีงานทำของคนพิการ รวมถึงการสร้างเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อความพิการและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และสังคม เพื่อสร้างการยอมรับทางสังคมและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข (สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ, 2559)

3. การวิเคราะห์การดำเนินงานด้านการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการของประเทศไทยตามหลักการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และความท้าทายด้านการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการในประเทศไทย มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค/ความท้าทาย
เป้าหมายที่ 1 การยุติความยากจนในทุกูปแบบ		
เป้าหมายย่อยที่ 1.3	การจัดระบบการคุ้มครองทางสังคมและหลักประกันทางสังคมให้แก่ลูกจ้างคนพิการ โดยกำหนดให้นายจ้างหรือสถานประกอบการที่ดำเนินการจ้างงานคนพิการตาม ม. 33 จัดสวัสดิการด้านการประกันสังคมให้แก่ลูกจ้าง เพื่อให้ลูกจ้างคนพิการเข้าสู่ระบบการประกันสังคมและได้รับสิทธิประโยชน์การคุ้มครองตามพรบ.ประกัน สังคม พ.ศ. 2533	กฎหมายกำหนดให้นายจ้างหรือสถานประกอบการจัดสวัสดิการสังคมด้านการประกันสังคมให้แก่ลูกจ้างคนพิการ แต่ยังไม่ครอบคลุมกับลูกจ้างคนพิการที่ได้รับการจ้างงานตามมาตรา 35 ส่งผลให้ลูกจ้างคนพิการไม่ได้รับสิทธิประโยชน์และความคุ้มครองตาม พรบ.ประกันสังคม พ.ศ. 2533
เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต		

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค/ความท้าทาย
เป้าหมายย่อยที่ 4.5	กฎหมายกำหนดให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจัดระบบการ ศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการที่มีคุณ ภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใน รูปแบบที่เหมาะสม ทั้งการเรียนรู้ทักษะ วิชาการ พัฒนาทักษะชีวิตและการประกอบ อาชีพ โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคล	1) การติดตามคนพิการที่ตกหล่นจากระบบ การศึกษา และกาจัดรูปแบบการศึกษาที่มี ความครอบคลุมที่เหมาะสมกับคนพิการที่มี ความพิการรุนแรง 2) การจัดหลักสูตรการศึกษาที่ส่งเสริมการ ฝึกงานในสถานประกอบการหรือการฝึก ประกอบอาชีพระหว่างการศึกษา เพื่อเตรียม ความพร้อมการประกอบอาชีพก่อนการเข้า สู่ระบบตลาดแรงงาน
เป้าหมายย่อยที่ 4.a	กฎหมายกำหนดให้คนพิการมีสิทธิการ เข้าถึงเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลือทางการศึกษา เพื่อให้คนพิการได้รับการบริการและความ ช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษอย่าง ทัวถึงทุกระดับและทุกระดับการศึกษาที่มี คุณภาพและมาตรฐานอย่างทัวถึงและเป็น ธรรม	การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการ และ ความช่วยเหลือทางการศึกษาตามบัญชี แนวนโยบายกระทรวง ยังมีไม่เพียงพอต่อ ความต้องการที่จำเป็นของคนพิการ รวมถึง การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอสำหรับ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษาที่มี ประสิทธิภาพและทัวถึง
เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมี ผลผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน		
เป้าหมายย่อยที่ 8.5	1) กฎหมายกำหนดให้คนพิการเข้าถึงสิทธิ การมีงานทำ โดยคนพิการต้องได้ รับการ จ้างงานจากสถานประกอบการและ หน่วยงานภาครัฐ ซึ่งนายจ้างหรือสถาน ประกอบการและหน่วยงานภาครัฐต้องจ้าง งานคนพิการในอัตราส่วน 1:100 (มาตรา 33) 2) การส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ และจ้าง เหมช่วงงาน การฝึกงาน หรือการจ้างงานเชิง สังคมตามมาตรา 35	1) กฎหมายการจ้างงานคนพิการกำหนดให้ สถานประกอบการสามารถเลือกปฏิบัติตาม ม.33 ม.34 ม.35 หรือเลือกแบบผสมผสาน ได้ โดยส่วนใหญ่เลือกที่จะดำเนินการ จ่ายเงินเข้ากองทุนฯ (ม.34) และการให้ สัมปทานรูปแบบอื่นๆ (ม.35) มากกว่า การจ้างงานคนพิการ (ม. 33) 2) ประเทศไทยมีปัญหาด้านการจ้างงานคน พิการต่ำ เนื่องจากยังมีหน่วยงานภาครัฐ และสถานประกอบการที่ยังไม่ปฏิบัติตาม กฎหมายการจ้างงานคนพิการ หรือปฏิบัติตาม กฎหมายไม่ครบถ้วน
เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ		
เป้าหมายย่อยที่ 10.2	1) การส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาอาชีพ ของคนพิการ โดยการการจัดฝึกอบรมการ	ประเทศไทยยังคงมีอัตราการจ้างงานคน พิการต่ำ โดยเฉพาะคนพิการที่มีความพิการ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค/ความท้าทาย
	พัฒนาฝีมือแรงงานคนพิการในหลักสูตรสาขาอาชีพต่างๆ เพื่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้สำหรับคนทุกช่วงวัย 2) การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพอิสระ โดยสามารถกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนฯ เพื่อให้คนพิการมีอาชีพมีรายได้ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ 3) จัดหางานแก่คนพิการ โดยการให้ บริการรับขึ้นทะเบียนหางานและจัดหางานให้คนพิการที่ประสงค์จะทำงานในสถานประกอบการตาม ม.33 และการขึ้นทะเบียนคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการที่ขอรับสิทธิตาม ม. 35 ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น สำนักจัดหางานกรุงเทพ/จังหวัด ศูนย์บริการจัดหางานเว็บไซต์กรมฯ	รุนแรงส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงโอกาสการมีงานทำหรือการจ้างงานในสถานประกอบการได้ เนื่องจากข้อจำกัดของตำแหน่งงานบางประเภทไม่มีความเหมาะสมกับประเภทความพิการ ส่งผลทำให้คนพิการขาดโอกาสการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ
เป้าหมายย่อยที่ 10.3	1) การเสริมสร้างเจตคติที่ดีของคนในสังคมต่อคนพิการ ซึ่งเป็นขจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยกฎหมายกำหนด ให้คนพิการที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ทั้งการกระทำและงดเว้นการกระทำที่ส่งผลกระทบทำให้ คนพิการ เสี่ยงสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับด้วยเหตุแห่งความพิการ โดยบุคคลคนพิการมีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการให้มีคำสั่งเพิกถอนหรือห้ามการกระทำนั้นได้ ยกเว้นแต่ในกรณีที่มีความจำเป็น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะให้มีการเยียวยาแก่คนพิการตามสมควร 2) การจัดโครงการ/กิจกรรม เพื่อเสริม สร้างเจตคติสร้างสรรค์ของทุกภาคส่วนที่มีต่อคนพิการและความพิการ ซึ่งส่งผลให้คนพิการได้รับโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียม รวมถึงการส่งเสริมให้ภาครัฐและภาคเอกชนปฏิบัติ	ประเทศไทยยังประสบปัญหาในการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการอันเนื่องมาจากความพิการและความบกพร่องทางด้านร่างกาย จิตใจ ประสาทสัมผัส และสติ ปัญญา โดยการถูกเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ส่งผลทำให้คนพิการถูกแบ่งแยกออกไปจากสังคมปกติ ซึ่งคนในสังคมส่วนใหญ่มองว่าคนพิการเป็นภาระ หรือเป็นบุคคลที่อยู่ในสถานะพึ่งพิง ต้องได้รับการดูแล หรือสงเคราะห์ ส่งผลทำให้คนพิการไม่ได้รับการยอมรับทางสังคมและการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค/ความท้าทาย
	ตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการและหน่วยงานภาครัฐ	
เป้าหมายย่อยที่ 10.4	1) ประเทศไทยมีการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของประเทศหรือการกำหนด อัตราค่าจ้างเฉพาะพื้นที่ โดยแรงงานหรือลูกจ้างคนพิการที่ได้รับการจ้างงาน ตามม. 33 มีสิทธิได้รับค่าจ้างตามอัตราค่าจ้างอย่างเท่าเทียมกับแรงงานหรือลูกจ้างทั่วไป กรณี ลูกจ้างคนพิการ ที่ได้รับการจ้างงานตาม ม.35 ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ลูกจ้างคนพิการได้รับค่าจ้างตามอัตรา ค่าจ้างขั้นต่ำสุดของพื้นที่ในประเทศไทย 2) แรงงานหรือลูกจ้าง ซึ่งเป็นผู้ประกันตนตาม พรบ.ประกันสังคมมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้ในกรณีว่างงาน	ประเทศไทยยังพบปัญหาการจ้างงานคนพิการที่เป็นเท็จ โดยนายจ้าง หรือสถานประกอบการ หรือนายหน้าแสวงหาประโยชน์จากกฎหมายการจ้างงานคนพิการดำเนินการยื่นรายงานผลการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการต่อหน่วยงานภาครัฐ แต่เมื่อตรวจสอบกลับไม่พบการจ้างงานคนพิการจริงตามการยื่นรายงานฯ หรือมีการหักหัวคิวจากค่าจ้างของคนพิการ หรือมีการจ่ายค่าตอบแทนที่ไม่เป็นธรรม ทำให้คนพิการไม่ได้รับสิทธิ และรายได้ตามที่กฎหมายกำหนด
เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุมปลอดภัย ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และยั่งยืน		
เป้าหมายย่อยที่ 11.2	1) กฎหมายกำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการสาธารณะอื่น รวมถึงสถานบริการขนส่ง เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จริงตามหลักสากล ที่มีความปลอดภัย มั่นคง และแข็งแรง 2) คนพิการมีสิทธิได้รับการลดหย่อนค่าขนส่งสาธารณะหรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งเป็นการขจัดอุปสรรคในการเข้าถึงโอกาสทางสังคม การศึกษา การทำงาน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมได้มากขึ้น	1) ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากบริการขนส่งสาธารณะหรือบริการสาธารณะที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค เนื่องจากระบบการขนส่งสาธารณะส่วนใหญ่มักกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองสูง หรือเมืองหลวงของประเทศ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่ ของประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล หรือชนบท 2) การจัดบริการขนส่งสาธารณะและสถานบริการขนส่งสาธารณะส่วนใหญ่ยังไม่มี การออกแบบตามหลักสากล เพื่อรองรับคนทั้งมวล เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ
เป้าหมายย่อยที่ 11.7	กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน จัดสภาพแวดล้อม อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการใน	1)การจัดสภาพแวดล้อม อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในอาคาร สถานที่ และบริการสาธารณะ ใน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค/ความท้าทาย
	อาคาร สถานที่ และบริการสาธารณะ โดยต้องออกแบบตามหลักสากล ซึ่งให้ยึดหลักความปลอดภัย มั่นคง และแข็งแรง เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งเอื้อต่อการปฏิบัติงานของคนพิการทำให้คนพิการสามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ถูกจำกัดด้วยอุปสรรคทางด้านกายภาพและเจตคติทางสังคมที่นำไปสู่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมในสถานที่ทำงาน	หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนยังไม่รองรับต่อคนพิการอย่างเต็มที่ เช่น ทางลาด ลิฟต์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เป็นต้น 2) ขาดระบบติดตามและประเมินผลการจัดสภาพแวดล้อม อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ
เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ		
เป้าหมายย่อยที่ 16.7	1) กฎหมายกำหนดให้มีการจัดบริการด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความจำเป็นสำหรับคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงโอกาสทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการลดข้อจำกัดในการทำงานและเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ 2) การส่งเสริมบทบาทการเข้ามามีส่วนร่วมของคนพิการในการพัฒนาสังคมตามกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การเปิดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีคนพิการเป็นผู้แทนคนพิการหรือผู้แทนองค์กรคนพิการที่สามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการของคนพิการได้	ประเทศไทยยังคงมีปัญหาทาง ด้านเจตคติเชิงลบต่อคนพิการ โดยเฉพาะการมองว่าคนพิการเป็นบุคคลที่อยู่ในสภาวะพึ่งพิง ต้องได้รับการดูแลหรือสงเคราะห์ มากกว่าการเป็นผู้มีสิทธิ จึงมีผลต่อความคาดหวังในศักยภาพและความสามารถการมีส่วนร่วมเชิงนโยบายหรือเศรษฐกิจของคนพิการค่อนข้างต่ำ ด้วยเหตุนี้ทำให้คนพิการยังคงถูกจำกัดบทบาทในการมีส่วนร่วมทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงไม่สามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่
เป้าหมายที่ 17 เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน		
เป้าหมายย่อยที่ 17.18	ประเทศไทยมีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ด้านคนพิการ อาทิ ด้านสาธารณสุข การศึกษา แรงงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อมูลที่จัดทำขึ้นตามภารกิจโดย	ประเทศไทยยังไม่มีกระบวนการด้านข้อมูลระหว่างหน่วยงานในลักษณะที่เป็นฐานข้อมูลกลาง Big Data เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีการจัดทำข้อมูลและการ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค/ความท้าทาย
	หน่วยงานภาครัฐและมีการนำเสนอในรูปแบบที่เป็นออฟไลน์ เช่น รายงานสถานการณ์ด้านคนพิการประจำปีหรือรายไตรมาส เป็นต้น และออนไลน์ เช่น Website / Open Data : Dashboard เป็นต้น	นำเสนอข้อมูลในลักษณะที่มีการแยกส่วนตามภารกิจของหน่วยงาน ทำให้บางข้อมูลอาจไม่ได้มีการปรับปรุงให้มีความเป็นปัจจุบัน ส่งผลทำให้ข้อมูลมีความล้าสมัยและขาดความน่าเชื่อถือ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีสึกษา การส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการในประเทศไทย ผู้ศึกษามีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. หลักการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ประกอบด้วย เป้าหมายการพัฒนาที่ 1, 4, 8, 10, 11, 16 และ 17 ซึ่งครอบคลุมสิทธิของคนพิการทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการมีส่วนร่วมทางสังคม โดยเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเมธาวร วิวัฒน์กิจวิไล (2563: 21) ที่มุ่งเน้นศึกษามาตรฐานสากล โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความเกี่ยวข้องกับการจ้างงานคนพิการคือ เป้าหมายที่ 1, 4, 8, 10, 11 และ 16

2. ประเทศไทยมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านการกำหนดกฎหมาย มาตรการ นโยบายและแผนการดำเนินงานที่สำคัญ โดยการกำหนดสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการ ทั้งด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านการมีงานทำและการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการคุ้มครองและการจัดการเลือกปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยเฉพาะการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ ซึ่งมีแนวทางให้หน่วยงานภาครัฐ และนายจ้าง หรือสถานประกอบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการมีงานทำของคนพิการตามพระราชบัญญัติการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม ได้แก่ 1) มาตรา 33 กำหนดให้นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐที่มีลูกจ้าง ตั้งแต่ 100 ขึ้นไป ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน ในอัตราส่วน 100:1 คน 2) มาตรา 34 กำหนดให้นายจ้าง หรือสถานประกอบการ ที่ไม่ประสงค์ปฏิบัติตาม มาตรา 33 ต้องนำเงินส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในอัตราที่กำหนดตามกฎหมายกระทรวงแรงงาน 3) มาตรา 35 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ ที่ไม่ประสงค์ปฏิบัติตาม มาตรา 33 และนายจ้าง หรือสถานประกอบการที่ไม่ประสงค์ปฏิบัติตาม มาตรา 33 และมาตรา 34 ให้ดำเนินการจัดสัมปทาน ในรูปแบบอื่นใด ซึ่งถือเป็นทางเลือกในการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการของหน่วยงานของรัฐและนายจ้าง หรือสถานประกอบการ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนเป็นการลดภาวะการพึ่งพิงจากครอบครัวและสังคม โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชวาล ตรงดี (2565: 6) ที่มุ่งเน้นนโยบาย มาตรการ การวางแผนในกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานและการติดตาม การดำเนินงานของหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ ให้มีความยืดหยุ่นสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทและข้อจำกัดของหน่วยงาน อีกทั้งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติวัจน์ ทองแก้ว และประสพชัย พสุนนท์

(2561: 2162-2592) ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับสมรรถนะการประกอบอาชีพของคนพิการผ่าน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบภายในด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพให้กับคนพิการ องค์ประกอบภายนอกการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนพิการ และองค์ประกอบเชิงผสมผสาน การเปิดโอกาสให้คนพิการเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคม เพื่อส่งเสริมโอกาสในการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการ

3. จากการวิเคราะห์การดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และความท้าทายด้านการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการในประเทศไทย พบว่า การดำเนินงานของประเทศไทยยังมีปัญหาอุปสรรคและความท้าทายหลายประการ (ปรากฏตามตารางที่ 3) จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการพัฒนาปรับปรุงและการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย การเสริมพลังอำนาจคนพิการ การสร้างสภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะที่เหมาะสมกับคนพิการ การสร้างระบบฐานข้อมูลกลาง Big Data และการเสริมสร้างความตระหนักรู้และเจตคติที่ดีต่อคนพิการ รวมถึงการส่งเสริมการบูรณาการเครือข่ายในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเมธาพร วิวัฒน์กิจวิไล (2563: 157) ซึ่งพบว่า ปัญหาอุปสรรคที่มีความสำคัญ คือ ความเสมอภาคและโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการที่ยังไม่ครอบคลุมกับความพิการทุกประเภท และการบูรณาการดำเนินงานร่วมกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทั้งนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะความสำคัญ คือ การกำหนดและการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพและมีสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน การศึกษาข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนพิการ และการสร้างกลไกการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานด้านการจ้างงานคนพิการในประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายตามหลักมาตรฐานสากลได้ต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาวิจัยทำให้ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการของประเทศไทย ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการขับเคลื่อนทางด้านกฎหมาย มาตรการ นโยบาย และแผนงานที่สำคัญ ซึ่งทำให้ทราบถึงการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและความท้าทายในการดำเนินงานดังกล่าวตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (ปรากฏตามตารางที่ 3) ดังนั้นในการศึกษาวิจัยนี้จึงสามารถนำมาเป็นข้อเสนอแนะ เพื่อใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาปรับปรุงกฎหมายให้มีความครอบคลุมกับคนพิการในทุกกลุ่มเป้าหมาย และการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการขับเคลื่อนกฎหมายไปสู่ปฏิบัติในระดับพื้นที่ เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิสวัสดิการและความคุ้มครองทางสังคมตามกฎหมายอย่างทั่วถึง เสมอภาค และเท่าเทียมกัน

1.2 การเสริมพลังอำนาจคนพิการ โดยการพัฒนาศักยภาพคนพิการในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะการจัดระบบการศึกษาที่เหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ของคนพิการทุกประเภทความพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถ

เข้าถึงการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามความต้องการของคนพิการ รวมถึงการจัดหลักสูตรการศึกษาในการฝึกอาชีพสำหรับคนพิการที่มีความเหมาะสม

1.3 การเสริมสร้างความตระหนักรู้และเจตคติที่ดีต่อคนพิการและความพิการ โดยการเสริมสร้างความเข้าใจและความเจตคติที่ดีต่อคนพิการให้แก่ทุกภาคส่วน เพื่อให้คนพิการเห็นคุณค่าของตนเอง และคนในสังคมให้การยอมรับต่อศักยภาพของคนพิการ ซึ่งนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเสมอภาค และเท่าเทียม

1.4 การสร้างสภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะที่เหมาะสม การจัดทำมาตรฐาน หลักเกณฑ์ และประเมินคุณภาพการจัดสภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะตามหลักสากลที่มีความเหมาะสมกับคนพิการและความพิการทุกประเภท รวมถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากบริการต่างๆได้จริง และส่งเสริมให้คนพิการสามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่

1.5 การบูรณาการด้านฐานข้อมูลกลาง โดยการพัฒนาระบบสารสนเทศกลาง ในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ทั้งนี้ให้มีการเปิดเผยข้อมูลในลักษณะ Open Data เพื่อให้ทุกหน่วยงานสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุดเดียวกัน นำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและจ้างงานคนพิการตามมาตรฐานสากล หรือการดำเนินงานในบริบทสากล มาเปรียบเทียบกับด้านกฎหมาย มาตรการ และนโยบาย รวมถึงการดำเนินงานในบริบทของต่างประเทศ

2.2 การศึกษาการนำกฎหมาย มาตรการ และนโยบาย การขับเคลื่อนการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำและการจ้างงานคนพิการไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2561). **แผนการพัฒนาคูณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา. https://dep.go.th/images/uploads/files/National-Plan-for-Improving-the-Quality-of-Life-of-Persons-with-Disabilities_Issue5-2560-2564.pdf สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2568.
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2568). **สถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา. <https://dep.go.th/th/law-academic/knowledge-base/disabled-person-situation/> สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2568.
- ชัชวาล ตรงดี. (2565). **การนำนโยบายส่งเสริมการจ้างงานคนพิการเชิงสังคมไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาสำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 10**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/2565_1747806093_6414832001.pdf สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2568.
- ฐิติวัจน์ ทองแก้ว และประสพชัย พสุนนท์. 2561. การวิจัยเชิงเอกสารเพื่อการสังเคราะห์องค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพของคนพิการ : บริบทของสถานการณ์ กระบวนทัศน์และแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของมนุษย์ทุกคน. **Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ**. 11(3): 2162-2192.

- ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพการให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรง มาตรการเพื่อการมีงานทำตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระและบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีหรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ. (2555). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 129 ตอนที่ 59 ง หน้า 10-11. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1919932.pdf> สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2568.
- พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2558. (2558). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 132 ตอนที่ 53 ก หน้า 6-12. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/2043886.pdf> สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2568.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556. (2556). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 130 ตอนที่ 30 ก หน้า 6-12. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1965027.pdf> สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2568.
- เมธพร วิวัฒน์กิจวิไล. 2563. **การจ้างงานคนพิการในประเทศไทย : การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันภายใต้กรอบแนวคิดวงจรการบริหารจัดการภาครัฐที่มีพลเมืองตื่นรู้เป็นศูนย์กลาง**. หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2564. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 138 ตอนที่ 7 ก หน้า 1-4. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17187761.pdf> สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2568.
- สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาการดูแลสุขภาพคนพิการ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564**. นนทบุรี: บริษัท เอช.เอ็น.กรุ๊ป จำกัด. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.snmri.go.th/wp-content/uploads/2021/10/> สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2568.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2568). **แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 4**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://special.obec.go.th/seb/posts/8399108811551827> สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2568.
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2563). **ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.sdgmovement.com/intro-to-sdgs/> สืบค้นเมื่อ 13 กันยายน 2568.
- องค์การสหประชาชาติ. (มปป.). **เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://thailand.un.org/th/sdgs> สืบค้นเมื่อ 13 กันยายน 2568.